

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

В сучасному суспільстві особливо гостро постають екологічні проблеми, актуальності набувають дослідження, спрямовані на пошук дієвих інструментів захисту навколишнього середовища та впровадження екологічно чистих технологій. Одним із таких інструментів є екологічні податкові платежі, акумулюючи які держава фінансує природоохоронні заходи та сприяє відновленню довкілля, тобто забезпечує ресурсно-сировинну, енергетичну, продовольчу та екологічну безпеку. Недосконала система екологічного оподаткування може призвести до падіння ефективності використання природних ресурсів та недостатньої зацікавленості суб'єктів господарювання у більш ефективному й дбайливому ставленні до довкілля.

До економічних інструментів екологічної політики відносяться: екологічне оподаткування, субсидії, система обов'язкової відповідальності, система цільового резервування коштів тощо. Однак, ефективна реалізація екологічної політики полягає насамперед у впровадженні та вдосконаленні екологічного оподаткування як результативного методу управління та контролю за природокористуванням та охороною довкілля, а також основного джерела фінансування природоохоронних заходів.

Проблеми екологічного оподаткування досліджуються вітчизняними науковцями, серед яких: О. Безпала, М. Бець, Г. Бурлуцька, О. Веклич, Л. Зятковська, Л. Ільків, О.Маслюківська, І. Назаркевич, Н. Рибачок, Я. Якуша та ін.

Екологічні податки ефективно і широко використовуються як непрямі інструменти впливу на поведінку суб'єкта-забруднювача в напрямі зниження ним антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище, підвищення енергоефективності та раціонального використання природних ресурсів. Реалізація регулятивної функції екологічних податків дозволяє суспільству не тільки сприяти компенсації екологічного збитку, а й брати безпосередню участь у розвитку екологічно збалансованих виробництв і видів діяльності [1, с. 15].

Щодо трактування економічної сутності екологічного оподаткування, то в науковій літературі зустрічаються наступні визначення. Так, Якуша Я. зазначає, що екологічне оподаткування – один із найважливіших стимулів раціонального природокористування. З її позиції, основна ідея введення екологічних податків полягає у встановленні прямої залежності між розміром податкових відрахувань та ступенем негативного впливу, що завдається навколишньому природному середовищу та природним ресурсам у результаті діяльності суб'єктів господарювання [2, с. 182].

З позиції Рибачок Н. екологічне оподаткування потрібно розглядати як управлінський процес, що пов'язаний з життєдіяльністю та життєзабезпеченням людини, процесами гармонізації взаємовідносин людини з природою, що вважається справою більш складною, ніж управління бізнесом або виробничими системами [1, с. 15].

Згідно Податкового кодексу України, екологічний податок - загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року [3].

Екологічне оподаткування в тій або іншій формі існує в усіх економічно розвинених країнах. Світова система екологічного оподаткування загалом представлена сімома групами платежів, згрупованих за сферою застосування:

- платежі за користування природними ресурсами;
- енергетичні податки (на різні види палива і електроенергію, включаючи викиди CO₂);
- транспортні неенергетичні податки;

- платежі за забруднення довкілля (викиди забруднюючих речовин в атмосферу і у водні басейни);
- платежі за розміщення відходів;
- податки на викиди речовин, що призводять до глобальних змін (речовини, руйнівні озоновий шар, парникові гази);
- податок на шумову дію [4, с. 290].

Вітчизняна екологічна політика перебуває сьогодні на початковому етапі свого становлення, а отже – потребує наукового пошуку шляхів її удосконалення та розвитку. Екологічне оподаткування в Україні переважно виконує перерозподільну функцію, однак її рівень є відносно низьким для безпосереднього впливу на поведінку природокористувачів. Варто також відзначити низьке фіскальне значення екологічних податків, які не мають ознак цільового використання, про що свідчить віднесення їх бюджетною класифікацією до податкових надходжень замість цільових фондів. Усе вищеперелічене ще раз обґрунтовує необхідність розвитку вітчизняної системи екологічного оподаткування на основі використання провідного зарубіжного досвіду та врахування специфіки економічної дійсності України.

Література:

1. Рибачок Н. П. Сучасні теоретичні та законодавчі основи екологічного оподаткування в Україні / Н. П. Рибачок // Фінансове право. – 2013. – № 4. – С. 15-18.
2. Якуша Я. Екологічне оподаткування як складова екологічної політики держави [Електронний ресурс] / Я. Якуша // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. – 2013. – Вип. 35(1). – С. 181-187.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (поточна редакція від 01.02.2016 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page2>
4. Назаркевич І. Місцеве оподаткування та механізми його удосконалення / І. Назаркевич // Регіональна економіка. – 2008. – №2. – С. 290–291.

Надія Сенетела

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: к.е.н., доцент Бондаренко Є.П.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ОРГАНІЗАЦІЇ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ЗА ПРИНЦИПОМ «ЄДИНОГО ВІКНА»

Окреме місце серед процедур полегшення умов торгівлі відводиться проблематиці спрощення митних формальностей. Дієвим засобом вирішення цієї проблеми та суттєвого скорочення часу при перетині кордонів та проведенні зовнішньоекономічних операцій є запровадження концепції «єдиного вікна». У тому чи іншому вигляді концепцію «єдиного вікна» було вже впроваджено у національні практики багатьох країн світу – Японії, Сінгапура, США, Сенегалу, країн Європейської співдружності. На основі існуючого досвіду цих країн та міжнародних стандартів обміну торгівельною інформацією Центр ООН зі спрощення процедур торгівлі та електронних ділових операцій та Європейська економічна комісія ООН розробили понад 30 рекомендацій, що спрямовані на спрощення митних формальностей, серед яких ключове місце займає Рекомендація № 33 «Концепція «єдиного вікна»».

Концепція «єдиного вікна» є передовим інструментом щодо досягнення цілей зі спрощення процедур контролю при очищенні експорту та імпорту. Основною метою принципу «єдиного вікна» став безконтактний метод оформлення митної декларації у митному відношенні з використанням автоматизованих процесів, що сприяє уникненню суб'єктивізму, формалізму та «мотивування матеріального характеру» посадового складу місць митного оформлення.

В свою чергу, аналізуючи норми МК України на предмет наявності законодавчого закріплення принципу «єдиного вікна», можемо зазначити, що така правова категорія зазначена